

omajane avtoritete, razdrobljenega znanja, pospešenega razvoja tehnologije, zmanjševanja temeljnih razlik (moški in ženske, človek in žival, človek in robot) temeljna naloga »naučiti se, kaj pomeni biti človek«. Prav zaradi vseh naštetih sprememb je ta naloga težja in zahtevnejša. Pomembno pa je tudi dejstvo, da izobraževanje ne reproducira samo tega, kar je bilo, ampak ustvarja kulturo in gradi ljudi – ustvarja civilizacijo. Ko govorimo o celostnem izobraževanju, ne gledamo samo v preteklost, temveč tudi v sedanjost, ki je poročstvo za prihodnost.

S tem prepričanjem François Moog predlaga proučitev katoliškega predloga ‚celostne vzgoje‘. Sprašuje se, kateri so viri krščanstva, ki bodo v sedanjem družbenem in kulturnem kontekstu

omogočili prenavo vzgojnih načel, praks, sistemov, ki bi lahko spremljali človeštvo v sodobni kulturni in družbeni preobrazbi.

François Moog prepričljivo pokaže, da krščansko izročilo ponuja veliko več kot le vzgojna načela. V času kriz je vir, ki varuje skrivnost osebe, spremlja njeno rast in spodbuja nastanek novih umetnosti življenja. Cerkev ostaja zavezana vzgoji in želi biti ‚dostopna‘ za vse. Knjiga nam tako kaže, da celostna vzgoja presega polje golega izobraževanja – slednje je le njen sestavni del. Knjiga je aktualna za vse, ki delajo na področju izobraževanja, saj prinaša ‚spomin‘ iz preteklosti in daje smernice za ‚prihodnost‘.

Andrej Šegula

Siv Ellen Kraft, Bjørn Ola Tafjord, Arkotong Longkumer, Gregory D. Alles in Greg Johnson. *Indigenous Religion(s): Local Grounds, Global Networks*. Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge, 2020. 196 str. ISBN 9780367898588.

Monografija *Indigenous Religion(s): Local Grounds, Global Networks* je rezultat projektnega sodelovanja petih profesorjev religiologije iz Norveške, Škotske in Združenih držav Amerike. Na 190 straneh odgovarjajo na vprašanje, kako se domorodna religioznost konkretno izraža v današnjem svetu, natančneje na ozemlju Sápmi, Talamance, Havajev, Nagalandije in Gujarata. Domorodna religija je več kot le veroizpoved

– predstavlja identiteto vsakega domorodnega naroda in je s svojimi animističnimi prviniami neizbežno povezana s stvarstvom.

Delo je razdeljeno na pet poglavij. Prvo od petih z naslovom „Translating Indigeneities“ avtorja Bjørna Oleja Tafjorda govori o dožemanju različnih domorodnih verskih praks, vse od Trømsa (Norveška) pa do Talamance (Kostarika). Avtor po osebni izkušnji s Sámiiji in Bribriji opisuje stik s pojmom domorodnosti in mesto domorodne verske prakse v kulturni identiteti naroda. S pojavom domorodnega aktivizma in zahtevo po pravicah je domorodnost začela pridobivati svoj glas. Po drugi strani jo je popularni družbeni sistem oskrnil. Pri

tem se odpira vprašanje, kako domorodnost in njeno versko prakso prikazati in razložiti današnjemu svetu brez izgube domorodne identitete. Tafjord poudarja, da je ključ do pravilnega pristopa k domorodnosti na kateremkoli akademsko-raziskovalnem področju prav domorodna izvornost kulture in religije, v odnosu do katere moramo ostajati trajnostno občutljivi.

Namen avtorice Siv Ellen Kraft je od blizu prikazati domorodni aktivizem, natančneje sámijski aktivizem v 20. in 21. stoletju. Drugo poglavje tako uvaja zgodba o protestu proti gradnji hidroelektrarne v norveški Alti, ki je pritegnil pozornost tako skandinavske kot svetovne (zlasti domorodne) javnosti: danes velja v domorodnem aktivizmu za enega pionirskih dogodkov. Še več, gre za dogodek, ki je sprožil ti. sámijsko pomlad – petje *joika* (obredna sámijska pesem), izobešanje sámijske zastave, nošenje *gáktija* (tradicionalnega sámijskega oblačila) in (predvsem presenetljivo) obuditev sámijskega šamanizma – vse to je vodilo do preoblikovanja kolektivne narodne zavesti Sámijev. Leta 2017 so Sámiji podoben aktivizem ponovili v rezervatu ameriških staroselcev, imenovanem Stoječa skala (*Standing Rock*), ob protestu proti gradnji naftnega plinovoda. Primerjava obeh dogodkov prinaša sintezo, v kateri avtorica ugotavlja, da je prav domorodna verska praksa (v tem primeru šamanizem) tista, ki ima sposobnost medsebojno povezovati celo najbolj oddaljene domorodne kulture.

Arkotong Longkumer nas s tretjim poglavjem, naslovljenim „Indigenous Futures“, popelje v Nagaladijo. Ljudstvo Naga je ena od etničnih manjšin, ki prebiva v Indiji in Mjanmaru. Klic po samo-

stojnosti se je začel že leta 1947, ko je Indija postala neodvisna – a Nagalandija del Indije ostaja vse do danes. Avtor tako v podpoglavjih išče utemeljitve za morebitno bodočo suverenost Nagajcev. Prvo in obenem najpomembnejšo točko predstavlja religija: kljub temu, da se 95 % prebivalcev izreka za krščanske baptiste, je domorodna verska praksa še vedno močno prisotna: kot *arasentzurji* (dobesedno Božji ljudje) prebivalci doživljajo videnja, zamaknjenja, imajo moč ozdravljati ipd. Znotraj domorodne verske prakse so najpomembnejša t. i. prerokovanja o zedinjenju Nagajcev v en narod, neodvisen od Indije, kar simbolizira upanje. Kakor ostaja odprta prihodnost Nagajcev, zaključuje Langkumer, tako ostaja odprta prihodnost vseh domorodnih ljudstev – in čeprav v več primerih zanemarljiv člen, je prav domorodna verska praksa lahko ključ do uspeha.

Četrto poglavje „Imagining Global Adivisi-ness“ Gregoryja D. Allesa odpira vprašanje lokalne in globalne domorodnosti. Izraz *Adivasis* označuje prvotne naseljence Indije: njihovo zgodovino, življenje in pravice. Kot versko udejstvovanje pa *adivasi* pomeni tako *biti* kot *pripadati*. Avtor v središče postavlja verski praznik *adivasi*, ki ne predstavlja le lokalnega dogodka, temveč ima globalno razsežnost: pomeni namreč, da indijska država, ki staroselcev še zdaleč ne obravnava enakopravno, domorodna ljudstva, njihove pravice, kulturo in versko življenje priznava. Ponos in edinnost, ki ga omenjeni praznik prinaša, je pot do zagotovitve obstanka ljudstva, zaključuje Alles.

Zadnje, peto poglavje Grega Johansona z naslovom „Engaged Indigeniety“ govori o havajskih domorodcih in kon-

fliktu TNT (*Thirty Meter Telescope*) na območju vulkana Mauna Kea. Ta konflikt, ki je dosegel vrh leta 2019, je sicer poskrbel za prebujenje domorodne verske prakse: Mauna Kea pri mnogih havajskih plemenih namreč velja za sveto goro. Boj za nedotakljivost vulkana je pripeljal do enkratnega dogodka – združenja različnih havajskih domorodnih verskih praks (*indigenous religions*) v eno samo (*indigenous religion*). V edivosti so z jasnim versko obarvanim sporočilom izrazili svojo domorodnost, ki je iz lokalnega okolja prerasla v globalno.

Gradnja TNT je res propadla, staroselski religijski fenomen pa s krepitvijo havajske domorodne kulture ostaja prisoten.

Obravnavana knjiga s predstavljenimi prispevki ni le še ena od mnogih, ki odnos narod – kultura – religija obravnavajo teoretično, temveč prav nasprotno – s študijskimi primeri petih skupnosti kaže raznolikost domorodnosti na lokalni ravni in njihovo enost na globalni, vse to utemeljeno v eni točki: domorodni religiji.

Liza Primc